

Sygn. akt II CZ 18/09

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa Miejskiego Zakładu Gospodarki Komunalnej
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
przeciwko G. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej - Powszechnego
Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 marca 2009 r.,
zażalenia strony pozwanej
na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 grudnia 2008 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną pozwanej „G.” sp. z o.o. W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że strona reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika opłaciła skargę w wysokości 8 547,18 zł gdy zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 3, art. 13 oraz 18 i 21 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych(Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) opłata ta powinna wynosić 8 548 zł. W tej sytuacji zdaniem Sądu skarga, na podstawie art. 130² § 3 k.p.c. podlegała odrzuceniu.

W zażaleniu pozwana Spółka zarzuciła błędną wykładnię art. 130² § 3 k.p.c. oraz naruszenie art. 45 Konstytucji i wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wejście w życie w dniu 2 marca 2006 r. ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przyniosło wiele istotnych zmian w porównaniu z wcześniejszym stanem prawnym. Radykalną zmianą było w szczególności wprowadzenie obowiązku obliczania i uiszczania bez wzywania przez sąd opłat stosunkowych od wartości przedmiotu sporu lub od wartości zaskarżenia przez stronę reprezentowaną przez adwokata, radcę prawnego lub rzeczownika patentowego. Obowiązek taki wprowadzał art. 130² k.p.c., dodany przez art. 126 pkt 12 u.k.s.c. Wniesienie przez adwokata, radcę prawnego lub rzeczownika patentowego nienależycie opłaconego środka zaskarżenia podlegającego opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej od wartości przedmiotu zaskarżenia poddane zostało w nowo ustanowionym art. 130² §3 k.p.c. sankcji w postaci odrzucenia. Obowiązujący wcześniej art. 17 zdanie drugie ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2002 r. nr 9, poz. 88 ze zm.) obejmował sankcją w postaci odrzucenia *a limine* jedynie wniesienie przez adwokata lub radcę prawnego nienależycie opłaconego środka zaskarżenia podlegającego opłacie w wysokości stałej. Zakres przypadków, w których środek zaskarżenia podlegał zgodnie z tym przepisem opłacie w wysokości stałej, był przy tym stosunkowo nieduży. Mieściły się tu, rzadsze niż obecnie, przypadki, w których środek zaskarżenia podlegał opłacie stałej, lub określone ułamkowi takiej opłaty.

O ile przewidziana w art. 17 zdanie drugie ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych sankcja w postaci odrzucenia *a limine* nienależycie opłaconego środka zaskarżenia wniesionego przez zawodowego pełnomocnika nie budziła wątpliwości, o tyle nasuwała je od samego początku analogiczna sankcja ustanowiona w art. 130² k.p.c. w odniesieniu do nieznanego wcześniej przypadku opłaty w wysokości stałej, jakim jest uregulowana w art. 14 u.k.s.c. (i była także w jego pierwotnej postaci oraz w świetle pierwotnego brzmienia art. 100 u.k.s.c.) opłata podstawowa, oraz w odniesieniu do nieobjętych wcześniej obowiązkiem „samoobliczenia” przypadków opłaty stosunkowej. Sankcji tej zarzucano nadmierny rygoryzm, nie dający się pogodzić z niektórymi normami konstytucyjnymi. Wskazywano w szczególności, że błąd zawodowego pełnomocnika, polegający na nie uiszczeniu niewielkiej, bo wynoszącej tylko 30 zł, opłaty podstawowej lub na nieprawidłowym obliczeniu opłaty stosunkowej, nie powinien pociągać za sobą od razu aż tak surowej sankcji, godzącej przede wszystkim w samą stronę. Także bowiem w działalności profesjonalnej zdarzają się pomyłki, dlatego należało wprowadzić przede wszystkim mechanizm ich sprawnego usuwania, a nie przewidywać od razu surowego ich sankcjonowania. Krytyka ta zaowocowała nowelizacją art. 130² k.p.c., polegającą na uchyleniu § 3 i w konsekwencji rozszerzeniu zakresu zastosowania § 1 i 2 także na przypadki wcześniej objęte uchylonym § 3; zgodnie z tą nowelizacją, również zatem nienależycie opłacone pismo zawodowego pełnomocnika, zawierające środek zaskarżenia, podlega zwrotowi z możliwością uzupełnienia braku ze skutkiem od daty pierwotnego wniesienia. Nowelizacja ta, dokonana przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 234, poz. 1571), wejdzie w życie jednak dopiero w dniu 1 lipca 2009 r. (por. art. 9 tej ustawy).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, obowiązujący jeszcze art. 130² § 3 k.p.c. w zakresie, w jakim przewiduje, że sąd odrzuca nieopłaconą apelację wniesioną przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej opłaty, jest zgodny z art. 2, 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 listopada 2008 r., SK 33/07, Dz. U. nr 207, poz. 1307; zob. także uzasadnienie

wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2007 r., P 39/06, OTK-A 2007, nr 11, poz.161, oraz uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2008 r., OTK-A 2008, nr 5, poz. 86).

Uznany za zgodny z wymienionymi wyżej normami konstytucyjnymi art. 130² § 3 k.p.c. uzasadnia, mimo wskazanych wyżej wątpliwości co do trafności posłużenia się przez ustawodawcę określoną w nim sankcją, odrzucenie wniesionego przez zawodowego pełnomocnika środka zaskarżenia także w razie nieznacznego braku w należyтым jego opłaceniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 48/07, LEX nr 346195, z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CZ 18/08, niepubl., z dnia 4 września 2008 r., IV CZ 69/08, LEX nr 465910, oraz uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 listopada 2008 r., SK 33/07 - jeszcze niepubl.). Istotą bowiem takich regulacji, jak omawiana, jest ustanowienie ścisłej granicy decydującej o spełnieniu wymaganej przesłanki. Podobnie zatem jak bardzo nawet nieduże opóźnienie w dochowaniu terminu ustanowionego do wniesienia środka zaskarżenia, również bardzo nawet nieduży brak w należyтым opłaceniu środka zaskarżenia powinien prowadzić do odrzucenia tego środka.

Nie ma jednak uzasadnionych podstaw do akceptacji aprobowanego w zaskarżonym postanowieniu - w ślad za uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III CZP 83/06 (OSNC 2007, nr 7-8, poz. 106), i nawiązującymi do niej postanowieniami Sądu Najwyższego: z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 57/07 (LEX nr 351201), z dnia 22 czerwca 2007 r., V CZ 60/07 (niepubl.), z dnia 7 maja 2008 r., II CZ 23/08 (niepubl.), i z dnia 28 listopada 2008 r., V CZ 78/08 (niepubl.) – stosowania art. 130² § 3 k.p.c. w razie uiszczenia przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego opłaty stosunkowej w wysokości określonej w art. 13 u.k.s.c. bez przewidzianego w art. 21 u.k.s. zaokrąglenia w górę do pełnego złotego.

Przyjęte w art. 21 u.k.s.c. rozwiązanie znajdowało się dawniej w art. 26 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; w ostatniej swojej wersji przepis ten nakazywał zaokrąglenie wzwyż do pełnej dziesiątki groszy. To tradycyjnie przyjmowane w prawie polskim uregulowanie, nakazujące zaokrąglenie obliczonej opłaty sądowej w górę, mające praktyczne

znaczenie jedynie w odniesieniu do opłat stosunkowych, podyktowane jest względami praktycznymi. Ma na celu ułatwienie prowadzenia księgowości oraz ułatwienie dokonywania opłaty w formie gotówkowej. Względy te były ważne zwłaszcza dawniej, kiedy dość często dokonywano opłaty w formie gotówkowej i gdy nie używano w księgowości programów komputerowych. Obecnie doniosłość praktyczna tych racji znacznie zmalała. Przy tym dopóki nie istniał obowiązek „samoobliczania” opłaty stosunkowej przez zawodowych pełnomocników, i wysokość tej opłaty określał przewodniczący sądu, w praktyce nie występowały żadne trudności w stosowaniu przy jej obliczaniu przepisu nakazującego zaokrąglenie w górę.

Wskazane wyżej racje leżące u podstaw art. 21 u.k.s.c. nie pozwalają na uznanie kwoty, będącej wynikiem zaokrąglenia, za część opłaty sądowej poddaną sankcji określonej w art. 130² §3 k.p.c., ponieważ nie jest ona w istocie elementem opłaty sądowej, lecz stanowi jedynie dopłatę do niej uzasadnioną względami „techniczno-organizacyjnymi”. Instytucja kosztów sądowych służy w szczególności eliminowaniu dochodzenia roszczeń oczywiście nieuzasadnionych i ograniczeniu pieniądza, jak też pokryciu przynajmniej częściowemu (cel fiskalny) funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości (por. pkt III.7.2. uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 listopada 2008 r., SK 33/07). Jeżeli chodzi o opłaty stosunkowe, to realizacji tych funkcji służy obowiązek wniesienia kwoty w wysokości określonej w art. 13 u.k.s.c., dopłacanej zaś do niej, wynikającej z zaokrąglenia, niewielkiej sumie, mieszczącej się w przedziale od 1 grosza do 99 groszy, przyświecają, jak wiadomo, inne, jedynie techniczno-organizacyjne racje. Dlatego bardzo surowa sankcja przewidziana w art. 130² §3 k.p.c. może być stosowana tylko w razie nienależytego uiszczenia opłaty stosunkowej w zakresie przewidzianym w art. 13 u.k.s.c. Poddanie braku zaokrąglenia opłaty sądowej tej sankcji podważałoby sens art. 21 u.k.s.c. Z przepisu mającego usprawnić wniesienie i zaksięgowanie opłaty sądowej stałby się on regulacją utrudniającą w sposób istotny i niezamierzony przez ustawodawcę dochodzenie praw przed sądem. Powyższej oceny nie podważają trudności w wyegzekwowaniu „zaokrąglenia” opłaty, w świetle obowiązującego obecnie prawa, w inny sposób. Trudności te są wynikiem przyjęcia przez ustawodawcę w 2005 r. nieprzemysłanej

do końca regulacji prawnej. Lepszym ich rozwiązaniem jest zastosowanie art. 122 pkt 2 u.k.s.c., pozwalającego niweczyć bezcelowej egzekucji należności sądowych w kwocie od 1 do 99 groszy, niż zastosowanie art. 130² § 3 k.p.c. i odrzucenie na jego podstawie środka zaskarżenia ze względu na niezaokrąglenie wniesionej opłaty o taką kwotę.

Podsumowując, art. 130² § 3 k.p.c. nie ma zastosowania w razie wniesienia przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego opłaty stosunkowej w wysokości określonej zgodnie z art. 13 u.k.s.c. bez zaokrąglenia w sposób przewidziany w art. 21 u.k.s.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.